



Kromaattisen kanteleensoiton tasosuoritusten sisällöt ja arviointikriteerit perus- ja musiikkiopistotasolla

Elena Turpeinen

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2006**



**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Turpeinen, Elena	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 39	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen saakka	
Työn nimi Kromaattisen kanteleensoiton tasosuoritusten sisällöt ja arviointikriteerit perus- ja musiikkiopistotasolla		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Miettinen, Raija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankeen keskeisenä tutkimuskohteena on kromaattisen kanteleensoiton arviointi, sekä pohdinta siitä, miten arvioinnin kehittäminen voi parantaa kromaattisen kanteleensoiton perusopetusta.</p> <p>Tarkastelun kohteena ovat kromaattisen kanteleensoiton tasosuoritusten sisällöt ja arviointiperusteet perus- ja musiikkiopistotasolla sekä ohjelmistoluettelo, joita on käytetty soitonoppimisprosessin arvioinnissa tällä hetkellä. Päämääränä oli kehittää nykypäivän tilannetta, sekä luoda pohjaa nimenomaan tämän kanteletyypin soitonopiskelijoiden soittotaitojen arvioinnille.</p> <p>Lähdeaineistona käytettiin sekä julkaisuja että julkaisemattomia materiaaleja ja nuotteja. Kehittämishankeen tuloksena laadittiin musiikkioppilaitosten (perus- ja musiikkiopistotasoa) kromaattisen kanteleensoiton arviointikriteerit, sekä ohjelmistoluettelo, jota jatkossa kehitetään uusien nuottijulkaisujen ilmestymisen myötä.</p>		
Avainsanat (asiasana) kromaattinen kantele, opetus, arviointi		
Muut tiedot		

Author(s) Turpeinen, Elena	Type of Publication Development project report	
	Pages 39	Language Finish
	Confidential Until <input type="checkbox"/>	
Title The assessment criterions of the basic and the music institute level chromatic kantele playing		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) Miettinen, Raija		
Assigned by		
Abstract <p>The central research object of the development project is the assessment of the basic and the music institute level chromatic kantele playing.</p> <p>The target of the project was to create the basic level assessment criterions of the chromatic kantele playing learning outcomes, so as to think over the ways and methods of the assessment criterions improvement and development.</p> <p>The sources materials have been used in the work are the national core curriculum in music teaching, published and also unpublished materials and notes.</p> <p>The results of the development project are the basis and the music institute level chromatic kantele playing assessment criterions and the repertoire list, which is possible to complete in the future.</p>		
Keywords chromatic kantele, teaching, assessment		
Miscellaneous		

Sisältö

<i>Johdanto</i>	4
<i>Soitto-opiskelijan arviointi musiikin perusopetuksessa</i>	5
<i>Taiteellisen oppimisprosessin arviointi kriteerit</i>	8
<i>Kromaattisen kanteleensoiton arviointi musiikin perusopetuksessa</i>	10
<i>Kromaattisen kanteleensoiton arviointikriteerien kehittämisprosessi</i>	11
<i>Kromaattisen kanteleensoiton arviointikriteerien perusta</i>	12
<i>Ohjelmistoluettelo</i>	14
<i>Kromaattisen kanteleensoiton tasosuoritusten sisältöjen ja arviointiperusteiden painopisteet</i>	15
KROMAATTISEN KANTELEENSOITON TASOSUORITUSTEN SISÄLLÖT	15
Tasosuoritusten sisällöt	15
Tasosuoritus	16
Asteikot	16
Ulkoa soittaminen	17
Ohjelmisto	17
Arviointi.....	17
Perustaso 1	18
Yleiset tavoitteet	18
Sisältö.....	19
Suoritus	19
Perustaso 2	20
Yleiset tavoitteet	20
Sisältö.....	21
Suoritus	21
Perustaso 3	22
Yleiset tavoitteet	22
Sisältö.....	22
Suoritus	23
Musiikkiopistotaso	24
Musiikkiopistotason yleiset tavoitteet	24
Sisältö.....	25
Suoritus	25
ARVIOINTIPERUSTEET	26
<i>Kromaattisen kanteleen ohjelmistoluettelo</i>	30
Kromaattisen kanteleensoitto 1	30
Kromaattisen kanteleensoitto 2	32
Kromaattisen kanteleensoitto 3	34
Musiikkiopistotaso (D)	36
<i>Pohdinta</i>	37
<i>Lähteet</i>	38

Johdanto

Muutokset, jotka heijastivat yhteiskunnan siirtymistä postmodernin aikaan, tapahtuivat musiikkialan ammatillisessa osaamisessa samalla tavoin kuin työelämän muilla osaamisalueilla. Nykypäivän soitonopettaja on sellainen henkilö, joka pystyy opettamaan monia eri oppiaineita ammattitaidolla. Pöyhönen (2002, 15) korostaa, että riittävän vahva muusikon ja opettajan ammattitaito voi olla pohjana monenlaisten alan tehtävien hoitamista varten.

Kanteleensoiton opettajan osaaminen muuttuu elämän vaatimuksien mukaan. Hänen ammatillista osaamistaan edustavat kansan-, klassisen- ja kevyenmusiikin tietoisuus. Hän on monta soittotyyliä osaava ja musiikkialan koulutuksen omaava ammattilainen, joka on perehtynyt perinteisten kanteletyylien soittotraditioihin sekä taidesoiton traditioon.

Kromaattisen itäkarjalaisten kanteleensoiton traditio on yksi niistä, joka vahvasti ja monipuolisesti yhdistä vanhaa ja uutta ja laajentaa perinteisen kanteleensoiton osaamisen skaalaa.

Kromaattisen kanteleensoiton opetusta antavat tällä hetkellä Mikkelin, Lappeenrannan, Savonlinnan musiikkiopistot sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Siitä huolimatta virallisia kromaattisen kanteleensoiton tasosuoritusvaatimuksia ei ole vielä kehitetty, mikä huomattavasti mutkistaa tämän kantelesoittotyylin opetusta ja oppimisprosessin arviointia. Kromaattisen kanteleensoiton arviointi pohjautuu tällä hetkellä koneistokanteleensoiton tasosuoritusvaatimukseen, jotka on uudistettu ja otettu käytön vuonna 2005.

Musiikkioppilaitosten soiton- ja laulu opetuksen tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet on uudistettu Suomen Musiikkioppilaitosten Liiton toimesta. Tavoitteena on ollut saada aikaan kaikille soittimille vaatimustasoltaan mahdollisimman yhtenäiset ja selkeäsanaiset tasosuoritusten sisällöt ja arviointi perusteet, jotka eivät perustu mihinkään yksittäiseen opetusmetodiin. Uudistus koski kanteletta sekä ns. taidetyylin että kansanmusiikin opetuksen osalta.

Kanteletyöryhmän muodostivat kanteleensoiton opettajat Mari Gustavsson (Helsinki), Marianne Uotila (Kouvola/Lahti) ja Sanna Pitkänen - Eerola (Hämeenlinna). Heistä kaksi jälkimmäistä on kuulunut jo aiemmin Kanteleliiton asettamiin kanteleen kurssitutkintovaatimuksia päivittäneisiin toimikuntiin. Kanteletyöryhmä sai oman ehdotuksensa valmiiksi helmikuussa 2004, jonka jälkeen SML:n hallitus muokkasi sen yhteneväiseksi muiden soitintenohjeiden kanssa (Kantele.1.2005, 26).

Suomen musiikkioppilaitosten liiton perustason ja musiikkiopistotason tasosuoritusten sisällöt sekä arvioinnin perusteet oli laadittu Opetushallituksen laatimien taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman hengessä. Sisällöt ovat erinomaisesti suunniteltu ja jäsenelty, ja tehtävänäni näen niiden soveltamisen käyttöön kromaattisen kanteleensoiton arvioinnissa teknisen osaamisen sisällön kohdalla ja ohjelmiston valinnan kohdalla. Haluaisin luoda ”työkaluja” kromaattisen kanteleensoiton opetusta varten, tukea työni avulla kromaattisen kanteleensoiton kehitystä sekä tuottaa materiaalia, jota saisi kehittää ja täydentää vastaisuudessa.

Soitto-opiskelijan arviointi musiikin perusopetuksessa

Pöyhönen (2002,78) pohtii, että arviointi on musiikin opettajan jokapäiväistä työtä. Oppilaan tilanteesta on joka kerta tehtävä diagnoosi ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. Arviointi on monipuolisen ja kannustavan palautteen opiskelijalle antamista, opiskelijan itsearvioinnin tukemista, sekä opettajan oman opetustyön jatkuvaa arviointia.

Taiteen perusopetuslain (L633/1998, 8§) mukaan opiskelijan työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti siten, että arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin.

Opetussuunnitelman perusteissa (2002, 5 luku, 11§) määrätään arvioinnin tehtäviä, suoritusta ja todistusten sisältöä seuraavalla tavalla:

Arvioinnin tehtävänä on ohjata opiskelun tavoitteiden asettamista ja auttaa oppilasta niiden saavuttamisessa. Arvioinnin tulee tukea oppilaan hyvän itsetunnon kehittymistä. Monipuoliseen, jatkuvan arviointiin sisältyy erilaisia palautteen antamisen tapoja ja ohjausta itsearviointiin.

Oppilaalle on tiedotettavaseuraavista arvioinnin periaatteista: arvioinnin tehtävät ja kohteet, arvosana-asteikot ja arviointikriteerit, arvosanan korottaminen, opintojen etenemisen edellyttävät suoritukset, arvioinnin oikaiseminen ja päättötodistuksen sisältö. Arviointimenetelmät tulee valita siten, että ne mittaavat asetettujen tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opetusmenetelmiin ja tukevat oppimista.

Anttila (2004, 111) näkee opiskelijan arvioinnissa kolme osaa, jotka tarkastelevat oppimisprosessin eri vaiheita. Ennen opetusta (esim. pääsykoe) tai opetuksen alkuvaiheessa voidaan suorita *diagnostista arviointia*, jonka kohteena ovat opiskelijan tiedot, taidot, kyvyt, valmiudet ja asenteet.

Formatiivisesta arvioinnista saa puhua, kun tarkastellaan opiskelijan oppimisprosessia, vuorovaikutusta, opiskelumotivaatiota ja työskentelytapoja. *Summatiivinen arviointi* kohdistuu opiskelutuotoksiin, eli opiskelijan tietoihin, taitoihin ja valmiuksiin opetusjakson lopussa.

Formatiivinen arviointi on työväline, jonka avulla opettajalla on mahdollisuus saada tarvittavaa tietoa opiskelijasta, valita ja päivittää opetus- ja ohjausstrategiat, tarkastella opiskelijan kasvua ja omaa ammatillista kasvuaan, dokumentoida oppimis- ja opetusprosesseja.

Arviointi on erittäin hyödyllistä, jos se tapahtuu säännöllisesti koko opiskelun ajan ja opiskelija osallistuu oman työnsä arviointiin opettajan rinnalla. Se auttaa opiskelijaa perehtymään arviointiprosessiin ja tutustumaan syvällisesti arviointikriteereihin, mutta samalla opiskelija kehittyy arvioijana ja itsearvioidaan. Tässä työssä mielestäni voisi auttaa oppimisprosessin audio- ja video tallentaminen, kurssisuorituksien tallentaminen, mikä olisi hyvänä pohjana koko oppimisprosessin arvioinnille.

Opiskelijan soittotaitoa arvioidaan musiikkioppilaitoksen tasosuoritustuloksien pohjalla. Soiton tasosuoritus (soittotentti) on summatiivisen arvioinnin esimerkki.

Yleensä soittotentillä mittaamaan vain sitä, miltä mieltä tietty lautakunta on opiskelijan suoriutumisesta tietyllä soittokerralla tietyistä tehtävistä. Tenttiarvosanaan vaikuttaa opiskelijan soittotaidon ja muiden opiskelijan sisäisten tekijöiden lisäksi

lautakunnan kokoonpano ja sen käsityksen hyvästä soitosta sekä se, mitä tehtäviä opiskelija ohjelmistostaan soittaa. Jos jokin näistä kolmesta opiskelijan ulkoisesta tekijästä muuttuu, myös arvosana saattaa muuttua (Anttila, Juvonen, 2002, 151).

Soiton tasosuorituksen arvioinnissa on kolme ulottuvuutta, jotka vaikuttavat opiskelijan motivaation ja käyttäytymiseen eri tavalla:

1. Tapahtuuko arvioinnin puitteissa opiskelijan sosiaalista vertailua?
2. Mitataanko arvioinnin avulla opiskelijan kertosuoritusta vai monipuolista osaamista ja aineenhallintaa?
3. Arvostetaanko opiskelijan kyvykkyyttä, vai ponnistelua ja opiskelumotivaatiota?

Anttilan (2004, 194) mielestä räikeimmin opetussuunnitelman perusteiden kanssa ristiriidassa ovat sosiaalisen vertailun mahdollistava julkinen numeroarvostelu, suoritusten korostaminen arvioinnissa opiskeluprosessin sijasta ja itsearvioinnin puuttuminen.

Sosiaalinen vertailu vaikuttaa opiskelijan käsityksiin itsestään, toisista opiskelijoista ja tehtävistä. Sosiaalisen vertailun seurauksena voi syntyä negatiivinen ilmapiiri, joka vaikuttaa haitallisesti varsinkin itsetunnon heikkojen oppilaiden opiskelumotivaatioon. Arvioinnin painottuminen sosiaaliseen vertailuun saattaa heikentää myös kyvyiltään vahvimpien oppilaiden yrittämishalua, koska he todennäköisesti menestyvät ilman suurta ponnistusta” (Anttila, Juvonen, 2002, 151).

Vielä yksi ongelma soiton tasosuorituksen arvioinnissa on se, miten me voimme arvioida opiskelijan musiikillisuutta ja kyvykkyyttä ottamatta huomioon hänen ahkeruuttaan ja opiskelumotivaatiotaan? Lisäksi musiikillisen tai musiikinopiskelun vaatiman kyvykkyyden määrittäminen on vaikea näkökulmien monenlaisuuden seurauksena.

Yllämainitun johtopäätös on se, että soiton tasosuoritus on kapea-alainen, sen objektiivisuuden saa kyseenalaistaa ja sen tulokset eivät kuvaile opiskelijan persoonallisuutta monipuolisesti. Arvioinnin tulokseen vaikuttavat myös opiskelijasta riippumattomat tekijät. Soitto-opettajana olen sitä mieltä, että

opiskelijan soittotaidon arvioinnissa soiton tasosuoritus (soittotentti) on kuitenkin välttämätön. Itse asiassa se voi olla iloinen ja positiivinen tapahtuma opiskelijan elämässä sen tuloksista riippumatta, missä opettajien (lautakunnan) myönteinen asenne auttaa opiskelijaa ilmaisemaan itseään musiikillisten keinojen avulla ja näyttämään omaa osaamista monipuolisesti. Tässä varmasti pitää etsiä soittotentin uudet muodot: autenttinen konserttiesitys, audio- ja videotuotos, opiskelijan luento-demonstraatio jne. Soiton tasosuorituksen arviointikriteerien parantaminen ja tarkentaminen voi vaikuttaa positiivisesti sekä arvioinnin tuloksiin että tapahtuman ilmapiiriin.

Musiikillisen kasvun ainoa näkyvä indikaattori on musiikillinen toiminta. Tarkkailemalla tätä toimintaa ja suhteuttamalla sen tuottamia musiikillisia tuloksia siihen ymmärryksen, joka hänellä on opittavasta musiikillisesta käytännöstä, opettaja voi arvioida ja tukea oppilaan enkulturaatiota musiikkikulttuuriin ja tätä kautta edistää musiikillisen merkityksentuoton prosessia (Anttila, Juvonen, 2002, 155).

Anttila (2004, 196) toteaa, että jos halutaan kehittää nykyistä tilannetta, arvioinnin tehtäväksi pitää asettaa opiskelijoiden kontrolloinnin ja luokittelamisen sijasta kunkin opiskelijan opiskelu- ja oppimisprosessin näkyväksi tekeminen sekä opettajalle että opiskelijalle itselleen.

Taiteellisen oppimisprosessin arviointi kriteerit

Soitonoppimisprosessi on yksi monista taiteellisen oppimisprosessin edustajista, jossa oppimisen arviointi perustuu taiteellisen suorituksen kriittiseen havainnointiin tai hankittujen tietojen ja taitojen kritiikkiin sekä mittaamiseen. (Sava, 1993, 17)

Kun arvioidaan soittosuoritusta, arvioidaan opiskelijan teknistä, tulkinallista ja taiteellista osaamista. Arvioinnissa käytetään arviointikriteereitä, jotka voidaan jakaa kahteen ryhmään: määrällisiin ja laadullisiin kriteereihin.

Määrälliset kriteerit kuvaavat opiskelijan osaamisen aiheita, jotka voi mitata, eli esityksen ohjelmiston pituus (aika) ja laajuus (kappaleiden määrä), asteikkojen korotus- ja alennusmerkit, dynamiikka (voimakkuuden myös voi objektiivisesti mitata).

Laadulliset kriteerit otetaan käyttöön, kun arvioidaan tulkinnallista ja varsinkin taiteellista osaamista. Hyvin mielenkiintoisia, taiteellista oppimisprosessin arviointia koskevia ajatuksia löysin Steve Dixonin artikkelista Arvioidaan esiintyjää. (Dixon, 2000, Assessing the Performer) Miten me voimme arvioida sitä, mitä emme voi mitata, millä ei ole mittayksikköä? Esimerkiksi luovuus, tunnelma, persoonallisuus? Jokainen näistä kriteereistä on summa monista sub-kriteereistä (ymt.2000, 12) Lisäksi jokaisella arvioitsijalla tämä summa on omanlaisensa, vaikka kyseessä on ammattiopettaja ja ammattitaitelija.

Entä – karisma, ja lahjakkuus? Niitä ei löydä arviointikriteerien listalta, niitä pitää välttää annettaessa arviointi palautetta (ja sille on olemassa vahva pedagoginen ja eettinen peruste), mutta nämä termit ovat niin vilkkaassa käytössä sekä mediassa ja ammattipiireissä, että niitä löytyy arviointi-palautteen sanojen ja rivien välistä, vaikka arvioijat eivät uskalla puhua asiasta suoraan. (emt, 2000, 17–18)

Dixonin (emt, 2000, 20) mukaan intohimo, sielu ja henki ovat suuren taiteellisen saavutuksen ydin. Kannattaako lisätä nämä käsitteet arviointikriteerien listaan, jotta voisimme ohjata opiskelijoita tätä hienoa päämäärää kohti?

Olennaista on, että taiteellisen oppimisprosessin seurauksena ovat opiskelijan uusi näkökulma todellisuuteen, itsensä, toisiin ihmisiin, luontoon ja ympäröivän elämään, uusi merkityssuhde oppimisen kohteena oleviin asioihin, tapahtuu monisuuntaista kehitystä ja uuden minä syntymistä.

Tarvitaan arviointikriteerien harmoniaa ja tasa-arvoa, jotta opiskelijan teknistä osaamista ja hengellistä kasvua olisi arvioitu tasapainoisesti. Taiteellisen oppimisprosessin arviointi on vaativaa, ja soitonoppimisprosessin arvioija saa

tilaisuuden yhä uudelleen tarkastella omia arvojaan ja asenteitaan, arvioida omaa ammatillista osaamistaan ja pohtia taiteen merkitystä nykyelämässä, jotta hänen arviointipalautteensa olisi mahdollisimman objektiivinen ja hyödyllinen.

Kromaattisen kanteleensoiton arviointi musiikin perusopetuksessa

Kanteleensoiton perustason ja musiikkiopistotason suoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet ovat välineitä, joilla tapahtuu kanteleensoiton oppimisprosessin arviointia taiteen perusopetusta (musiikin opetusta) antavassa oppilaitoksessa (taikka muulla tavoin).

Tällä hetkellä kromaattisen kanteleensoiton oppimisprosessia arvioidaan vertaamalla sitä koneistokanteleensoiton oppimisprosessiin, eli käyttämällä koneistokanteleensoiton tasosuoritusten sisältöjä ja arvioinnin perusteita soveltuvalta osalta. Tämä käytäntö vähentää arvioinnin objektivisuutta, koska kromaattisen kanteleensoiton olennaisia soittotapoja (esimerkiksi sammutustekniikka) eivät ole huomioitu tämänkaltaisessa arviointimenetelmässä.

Anttilan (2002, 149) mukaan arviointi ja arvostelu on absoluutista, jos opiskelijan suoritusta verrataan ennalta täsmällisesti määriteltyihin kriteereihin, ja suhteellista, jos tällaisia kriteereitä ei ole, vaan oppimista tarkastellaan joko suhteessa toisiin tai opiskelijan omiin aikaisempiin suorituksiin.

Tässä haluaisin ottaa, kuitenkin, sana ”absoluutista” sulkuihin, koska arviointi mielestäni ei voi olla absoluuttinen, vaan voi pyrkiä olemaan absoluuttisena, mutta olen ehdottomasti samaa mieltä, että hyvin kehitetyt ja täsmälliset arviointikriteerit tässä pyrkimyksessä ovat ratkaisevat.

Opiskelijan suoritusta ei siten arvioida suhteessa muihin, vaan sen perusteella, kuinka hyvin hänen suorituksensa vastaa tiettyä ennalta määritettyjä kriteereitä. Nämä kriteerit voivat olla ilmaistuina esimerkiksi koulutuksen tavoitteina, jolloin se mitä arvioidaan määrittää tiiviisti sitä, mitä opetetaan/.../

Kriteeriperusteinen kvalitatiivisten arviointimallien kehittäminen liittyy puolestaan kognitiivisen psykologian ja siihen liittyvän oppimiskäsityksen kehittämiseen (Keurulainen, 2006, 6).

Työni avulla haluaisin kehittää nimenomaan kromaattisen kanteleensoiton opetusprosessin arviointia. Se voi myös olla yksi keinoista huomioida opiskelijoiden erilaisuutta ja tukea opiskelijoiden motivaatiota.

Kromaattisen kanteleensoiton arviointikriteerien kehittämisprosessi

Ensimmäisenä tehtävänäni oli tiedustella missä vaiheessa on kromaattisen kanteleensoiton opetus tällä hetkellä ja onko olemassa tarvetta vaatimuksien luomiseen. Tätä varten haastattelin joulukuussa 2005 kahta eri musiikkioppilaitosta edustavaa kanteleaineiden opettajaa.

Molemmille opettajille oli asetettu seuraavat kysymykset:

1. Millaisena oli kromaattisen kanteleensoiton kehityssuunta?
2. Ovatko olemassa viralliset kromaattisen kanteleensoiton kurssisuoritusvaatimukset?
3. Onko olemassa virallinen kromaattisen kanteleensoiton kurssisuoritusvaatimuksien ohjelmistoluettelo?
4. Millainen on vastaajien mielestä kromaattisen kanteleensoiton tulevaisuus?

Samana aikana keskustelin erään musiikkitutkijan kanssa kromaattisen kanteleensoiton historiasta ja tulevaisuudesta. Hän ystävällisesti auttoi minua perehtymään kromaattista kanteleensoittoa koskeviin historiallisiin materiaaleihin sekä hänen tekemäänsä luetteloon ”Sävellyksiä, sovituksia ja nuotinnoksia itäkarjalaisille kanteleille”.

Tällä tavalla pääsin siihen ajatukseen, että on olemassa todellinen tarve kromaattisen kanteleensoiton kehitystä koskevissa ja tukevissa materiaaleissa.

Seuraava tehtäväni oli saada selville, miten oli luotu koneistokanteleensoiton kurssisuoritusvaatimukset, eli koneistokanteleensoiton arviointikriteerit. Haastattelin helmikuussa 2006 vielä yhtä kanteleaineiden opettajaa, joka osallistui koneistokanteleensoiton kurssisuoritusvaatimuksien laatimiseen Kanteleliito ry:n nimeämä jäsenenä vuonna 2000. Hän kertoi, että soiton kurssisuoritusvaatimuksien luomisprosessi oli monivaiheinen. Ensimmäiset koneistokanteleensoiton kurssisuoritusvaatimukset laati Anneli Kuparinen vuonna 1978 -1979, ja niiden vaikutus koneistokanteleensoiton kehitykseen oli merkittävä. Kurssisuoritusvaatimuksien kehitysprosessi oli monisuuntainen ja heijastaa sekä ohjelmiston kehitystä ja soittotapojen kehitystä että kanteleensoiton kasvavaa merkitystä kulttuuri elämässä.

Kromaattisen kanteleensoiton tasosuoritusvaatimuksien laatimisen jälkeen kävin arviointikeskustelun erään kanteleaineiden opettajan kanssa (maaliskuu 2006). Ohjelmistoluettelo oli lähetetty arvioitavaksi postitse kahdelle kromaattisen kanteleensoiton asiantuntijalle (maaliskuu, 2006). Heistä toisen kanssa kävin arviointikeskusteluun samasta aiheesta (huhtikuu, 2006).

Kromaattisen kanteleensoiton arviointikriteerien perusta

Yksi kysymyksistä, joihin minä itse etsin ratkaisua oli: Millä tavalla yhdistän omat ideani nykypäivän elämään? Mitä haluaisin parantaa kromaattisen kanteleensoiton opetuksessa ja miksi? Löysin vastaukset dokumentista Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet:

Oppilaan aktiivista roolia korostavasta oppimiskäsityksestä seuraa, että opiskeluympäristön tulee antaa oppilaille mahdollisuus asettaa omat tavoitteensa, oppia työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä löytää itselleen sopivia työskentelytapoja. Keskeistä on vuorovaikutus opettajan ja oppilaan välillä ja oppilaiden kesken sekä erilaisten oppimis-, työskentely- ja arviointitapojen huomioon ottaminen (2002, 2 luku, 3§).

Tärkeä ajatus oli parantaa nimenomaan kromaattisen kanteleensoiton opiskelijoiden opiskeluympäristöä ja korostaa heidän tasavertaisuuttaan muille kanteleensoiton opiskelijoille. Opiskeluympäristö tulisi ”ystävällisempi”,

parempi huomiosi alan kehitysprosessia ja nykypäivän työelämän vaatimuksia.

Hyvä opiskeluympäristö mahdollistaa oppilaan vuorovaikutustaitojen, aloitekyvyn ja pitkäjänteisyyden kehittymisen. Se myös kannustaa oppilaan aktiivisuutta, luovuutta, itsenäistä ajattelua ja oppimismotivaatiota ja mahdollistaa turvallisen kasvun ja kehityksen. Onnistumisen kokemukset, jotka musiikissa usein syntyvät pitkäjänteisen työskentelyn kautta, kasvattavat oppilaan uskoa omiin kykyihinsä. Opiskeluympäristön tulee olla sellainen, että oppilaalla on mahdollisuus kykyjensä ja musiikillisen ilmaisunsa tavoitteelliseen, monipuoliseen kehittämiseen (2002, 2 luku, 3§).

Arvioinnin tärkeä tehtävä on tukea oppimista samoin kuin opettamistakin.

Sava (1993, 14) näkee taiteen oppimisprosessia muutoksena, jolla voidaan viitata ainakin kolmentyyppisiin ilmiöihin:

1. Määrällinen muuttuminen, jonka voi nähdä osaamisen lisääntymisenä ja suoritusvirheiden vähentymisenä.
2. Laadullinen muuttuminen, jonka voi nähdä suoritusten taiteellisen tason kasvamisena.
3. Rakenteellinen muuttuminen, joka tapahtuu taiteellisessa, luovassa ajattelussa ja mielikuvanmuodostuksessa.

Tuloksellisen, tehokkaan oppimisen kriteerit on määritelty usein juuri määrällisenä lisääntymisenä. Taideopetuksen tavoitteena voi olla toisinaan myös jonkin väheneminen kuten erilaisten virheellisten tai maneeristen ilmaisutapojen tai väärin tietojen (Sava, 1993, 14).

Koneistokanteleensoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinninperusteet (2005) tukevat edellä mainittua taiteen/soiton oppimisprosessia. Ne edellyttävät sekä määrällistä, että laadullista ja rakenteellista muutosta opiskelijan osaamisessa kanteleensoiton oppimisprosessin aikana.

Kromaattisen kanteleensoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet pohjautuvat Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry:n laatimiin koneistokanteleensoiton tasosuorituksiin 2005.

Haluan vielä kerran korosta niiden monipuolisuutta ja universaalia luonnetta. Päätin soveltaa niitä käyttöön ja lisätä/korjata kromaattisen kanteleensoiton soittotekniikkaa koskevat kohdat (esimerkiksi - sammutustekniikan).

Tämän lisäksi muutin jotkut musiikin perusteisiin liittyvät kohdat: esimerkiksi perusdynamikkaan (perustaso 1, yleiset tavoitteet) päätin lisätä *mp*, ja perusdynamiiikan rivistä tuli: *p*, *mp*, *mf*, *f*.
Siis muutokset ovat minimaaliset, ja tähän minä pyrin.

Ohjelmistoluettelo

Pöyhönen (2002,78) toteaa, että instrumenttiopettajan keskeinen tehtävä on ohjata oppilaansa ohjelmistovalintoja. Opettajan on tunnettava laajasti monentasoista ja erityyppistä ohjelmistoa, jota huomioida omassa opetuksessa sekä opiskelijan persoonallisuutta ja kehitystasoa, että opetussuunnitelman vaatimuksia.

Ohjelmistoluettelon laatimisessa pääideana oli, että taidetyylinsoittajat tuntisivat oman instrumenttinsa historiaa ja nykypäivää. Valitsin luetteloa varten 137 kappaletta, kromaattiselle kanteleelle tarkoitettuja sävellyksiä/sovituksia, jotka edustavat eri tyylejä ja tyylikausia ja ovat tempoltaan ja tunnelmiltaan erilaisia. Osa niistä on muille soittimille (kitaralle, pianolle, viululle) sävellettyjä kappaleita, sekä yhtyesovituksia (duo, trio jne.) Suurin osaan teoksista tarkistin praktiikan avulla kromaattisen kantelensoiton opetuksessani. Teosluettelo on ohjeellinen ja ei, missä tapauksessa, kattava. Joka opettaja voi lisätä harkitusti erityyppisillä kanteleilla soitettua ohjelmistoa osaksi tasosuorituksen muuta ohjelmistoa.

Koneistokanteleen virallisesti vahvistetut ohjelmistoluettelot ovat vuodelta 1991. Niistä on tarkoitus tehdä myöhemmin nettiin SML:n sivuille helposti päivitettävät listat, joissa otetaan huomioon mm. uusien nuottijulkaisujen mukaantulo (Kantele, 1.2005, 27). Mielestäni samalla tavalla voisi menetellä kromaattisen kanteleen ohjelmistoluettelon kohdalla.

Kromaattisen kanteleensoiton tasosuoritusten sisältöjen ja arviointiperusteiden painopisteet

Kromaattisen kanteleensoiton tasosuoritusten sisällöissä ja arviointiperusteissa on muutamia ajatuksia, jotka kulkevat punaisena lankana koko työn läpi:

- Kromaattisen kantelen historia ja soittotraditio ovat hyvin tärkeitä lähtökohdat opiskelijan identiteetin luomisessa.
- Merkittävä rooli on yhteismusisoinnilla, jota oli aina korostettu kromaattisen kanteleensoiton opetuksessa.
- Kromaattisen kantelen soittotekniikkaa kehitetään pääinstrumenttina, mutta soitonopetuksessa koko kantele-instrumenttien perhe on läsnä: 5- ja 10-kielinen kantele, kotikantele, koneistokantele jne.
- Musiikin perusteiden opetus on mahdollista integroida soitto-opetukseen ja yhteismusisointiin (harmoni ja äänenkuljetus, polyfonia, musiikin muodot).

Kaikki edellä mainitut aiheet ovat esillä kromaattisen kanteleensoiton suoritus sisällöissä ja arviointiperusteissa.

KROMAATTISEN KANTELEENSOITON TASOSUORITUSTEN SISÄLLÖT

Tasosuoritusten sisällöt

Tasosuoritusten tulee rohkaista opiskelijaa oman musiikillisen identiteetin etsimiseen. Opettaja ja opiskelija suunnittelevat tasosuoritukset yhdessä.

Ohjelman tulee noudattaa keskimäärin kyseisen tason sisältösuosituksia. Suoritukseen voidaan sisällyttää ylempien tasojen ohjelmistoa edellyttäen, että opiskelijalla on siihen vaadittavat tiedot ja taidot.

Ohjelman pitkäjänteisellä harjoittelemisella ja viimeistelyllä pyritään kehittämään opiskelijan varmuutta ja ilmaisukykyä. Suorituksesta saatu kokemus sekä lautakunnan kannustava ja rakentava palaute auttavat oppilasta asettamaan itselleen uusia tavoitteita.

Yhteismusisointi on oleellinen osa opiskelua ja esimerkiksi kamarimusiikin muodossa se voi muodostaa osan tasosuorituksen ohjelmasta.

Yhteismusisointi voi pitää sisällään eri tyylejä, esimerkiksi kansanmusiikkia ja/tai jazzmusiikkia.

Tasosuoritus

Tasosuoritus koostuu ohjelmiston sisältyvistä sävellyksistä ja asteikko- ja prima vista -soitosta sekä etydistä (etydeistä) tai etydinomaisesta teoksesta (teoksista). Ohjelmisto-osuus suositellaan esitettäväksi konsertissa tai konsertinomaisessa tilanteessa.

Opiskelijalla on lisäksi mahdollisuus esittää oma sävellyksensä tai improvisoida esimerkiksi annetusta teemasta, aiheesta, motiivista tai sointupohjasta

Asteikot

Asteikkoja soitetään oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat opiskelijan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet. Kaikki asteikot tulee soittaa viimeistään musiikkiopistotason aikana.

Asteikkosoiton nopeutta ei määritellä. Asteikoilla ja murtosoinnuilla pyritään kehittämään instrumentin hallintaa kaikilla osa-alueilla, soittotekniikan notkeutta ja sujuvuutta sekä keskeisten musiikin rakennusainesten havaitsemista ja hallintaa soitettavassa ohjelmistossa.

Oppilaitos päättää sen, kuinka aikaisin opiskelijalle annetaan tiedoksi ne asteikot, jotka hänen tulee esittää. Suoritukseen valmistetut asteikot tulee merkitä suoritusohjelmaan.

Ulkoa soittaminen

Asteikot soitetaan ulkoa. Ohjelma pyritään esittämään pääsääntöisesti ulkoa. Ohjelma tai osa siitä voidaan kuitenkin esittää nuoteista, mikäli se on sävellyksen tai instrumentin kannalta tarkoituksenmukaista.

Ohjelmisto

Teosluettelot on tarkoitettu opettajille esimerkinomaiseksi ohjelmiston suunnittelun apuvälineiksi, joita voi soveltaa. Opiskelijan ohjelmiston tulee noudattaa keskimäärin kyseisen tason suosituksia. On suositeltavaa, että ohjelmistossa on aikamme musiikkia. Yksi teos voi olla vain kerran opiskelijan teosluettelossa.

Harjoitettavan ohjelmiston sekä tasosuorituksen ohjelman tulee koostua erityyppisistä, eri säveltäjien sävellyksistä. Ohjelmiston tulee olla riittävän laaja, esimerkiksi noin kolminkertainen tasosuorituksen ohjelman nähden

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista ja auttaa opiskelijaa asettamaan tavoitteita ja saavuttamaan niitä. Monipuoliseen, jatkuvan arviointiin sisältyy kannustavia ja rakentavia palautteen antamisen tapoja sekä ohjausta itsearviointiin.

Arvosana-asteikko:

Erinomainen 5

Kiitettävä 4

Hyvä 3

Tyydyttävä 2

Hyväksytty 1

Uusittava

Päättösuoritukset arvioidaan asteikolla 1-5/uusittava. Halutessaan oppilaitos voi käyttää oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti myös tarkempaa pisteytystä 1-25/uusittava (erinomainen 21-25, kiitettävä 16-20, hyvä 11-15, tyydyttävä 6-10, hyväksytty 1-5). Muut kuin päättösuoritukset voidaan arvioida ilman arvosanaa, jolloin tasosuoritus on joko suoritettu tai uusittava.

Päättösuoritusten arvioitsijoita tulee olla valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti vähintään kaksi. Oppilaitos voi halutessaan määritellä omassa opetussuunnitelmassaan lautakunnan kokoonpanon.

Opiskelijalle annetaan suullinen palaute kaikilta lautakunnan jäseniltä tai puheenjohtajan yhteenveto. Opiskelija saa kirjallisen arvioinnin kuten Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet edellyttävät.

Perustaso 1

Yleiset tavoitteet

Opiskelija:

- löytää luontevan soittotavan
- oppii lukemaan helppoa nuottitekstiä
- oppii harjoittelun peruselementtejä: mm. säännöllisyyttä, monipuolisuutta ja itsenäisyyttä
- saa valmiuksia fraseeraukseen sekä teknisiin ja taiteellisiin perustaitoihin
- kykenee tuomaan esiin kappaleen luonnetta ja tunnelmaa
- saa valmiuksia uusien sävellysten oppimiseen sekä nuoteista että nuoteitta
- saa valmiuksia yksinkertaisten musiikillisten rakenteiden hahmottamiseen
- saa ohjausta esiintymiskäyttäytymiseen

- saa kokemusta esiintymistilanteista
- saa valmiuksia yhteismusisointiin
- rohkaistuu improvisoimaan ja säveltämään
- kiinnostuu musiikin kuuntelemisesta
- osaa pitää hyvää huolta soittimesta
- on tutustunut 5-kieliseen kanteleeseen ja mahdollisesti muihin pienkanteleisiin tietopuolisesti tai käytännössä
- pystyy hallitsemaan molempia käsiä soitossaan
- tutustunut sammutustekniikan perusteisiin
- kykenee tuomaan esiin kappaleen luonteen ja tunnelman yksinkertaisilla artikuloitavoilla (esim. legato ja staccato), sekä perusdynamiikalla p, mp, mf, f.

Sisältö

1. Duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen. Asteikkoja soitetään oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat opiskelijan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet. Kadenssit voidaan jättää pois opettajan harkinnan mukaan.
2. Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita.
3. Sekä kanteleelle sävellettyjä ja/tai sovitettuja että muille soittimille sävellettyjä helppoja kappaleita, jotka edustavat eri tyyliä ja tyylikausia sekä ovat tempoiltaan ja tunnelmiltaan erilaisia.
4. Suomalaista ja oman aikamme musiikkia.
5. Prima vista -soittoa
6. Yhteismusisointia
7. Musiikin luomista, improvisointia, säveltämistä ja korvakuulolta transponointia opiskelijan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

Suoritus

1. Kaksi erityylistä pienimuotoista sävellystä.
2. Etydi tai etydinomainen kappale.

3. Valmisteltuja asteikkoja, kolmisointuja ja kadensseja lautakunnan valinnan mukaan. Kadenssit voidaan jättää pois opettajan harkinnan mukaan.
4. Helppo prima vista -tehtävä.
5. On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia.
6. Opiskelijalle on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen, mikä voidaan huomioida suoritusta arvioitaessa.
7. Suoritus suositellaan arvioitavaksi sanalla suoritettu tai uusittava.

Suorituksen tulee olla helppo ja kannustava tapahtuma, joka innostaa opiskelijaa jatkamaan opintoja.

Perustaso 2

Yleiset tavoitteet

Opiskelija:

- hallitsee luontevan soittoasennon
- oppii edelleen harjoittelun peruselementtejä: mm. säännöllisyyttä, monipuolisuutta ja itsenäisyyttä
- saa lisää valmiuksia teknisiin ja taiteellisiin perustaitoihin
- kykenee vaikuttamaan sointiväriin
- kykenee soittamaan eri äänenvoimakkuuksilla sekä tuottamaan crescendon ja diminuendon
- saa lisää valmiuksia esiintymistilanteisiin sekä ulkoa ja korvakuulolta soittamiseen
- kehittää edelleen valmiuksiaan yhteismusisointiin
- pystyy säestämään perussoinnuilla korvakuulolta ja/tai sointumerkeistä
- omaa tarvittavat tiedot ja kyvyn hahmottaa ja oppia soittamaan uusia sävellyksiä
- kykenee hahmottamaan musiikillisiä kokonaisuuksia
- tutustuu eri tyylikausien musiikkiin kuuntelemalla ja soittamalla
- kykenee kehittämään musiikillisiä taitojaan kuuntelemalla konserttiesityksiä ja ääniteitä

- osaa itse tuottaa musiikkia improvisoimalla ja/tai säveltämällä omista musiikillisista lähtökohdistaan
- on saanut tietoa kantelemusiikin monimuotoisuudesta

Sisältö

1. Duuri- ja molliasteikkoja ja murtokolmisointuineen ja kadensseineen. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat opiskelijan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.
2. Tekniikan eri osa-alueilta harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita. Etydeinä voidaan soittaa myös teknisesti vaativia perustaso 2:een sopivia kantelesovituksia.
3. Sekä kanteleelle sävellettyjä ja/tai sovitettuja että muille soittimille sävellettyjä teoksia. Teokset edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muotorakenteita sekä ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia.
4. Suomalaista ja oman aikamme musiikkia.
5. Prima vista -soittoa.
6. Yhteismusisointia.
7. Musiikin luomista, improvisointia, säveltämistä, vapaata säestämistä ja korvakuulolta transponointia opiskelijan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

Suoritus

1. Kolme erityylistä sävellystä. Vähintään yhden sävellyksistä tulee olla kantelesävellys ja/tai sovitus.
2. Etydi tai etydinomainen kappale.
3. Valmisteltuja asteikkoja kolmisointuineen ja kadensseineen lautakunnan valinnan mukaan.
4. Prima vista – tehtävä, joka edustaa perustaso 1:n vaikeustasoa.
5. On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia.
6. Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.
7. Tasosuoritus suositellaan arvioitavaksi sanalla suoritettu tai uusittava.

Perustaso 3

Yleiset tavoitteet

Opiskelija:

- hallitsee luontevan soittoasennon
- hallitsee soitettavan ohjelman vaatimuksia vastaavat tekniset ja taiteelliset perustaidot sekä pystyy ylläpitämään niitä oppimillaan harjoitustavoilla
- saa valmiudet jatko-opintoihin sekä elinikäiseen musiikin harrastamiseen
- omaa valmiuksia esiintymistilanteisiin ja ulkoa soittamiseen
- ottaa osaa yhteismusisointiin ja kykenee toimimaan ryhmän jäsenenä
- omaa tarvittavat tiedot ja kyvyn hahmottaa ja oppia soittamaan uusia sävellyksiä
- kykenee hahmottamaan musiikillisia kokonaisuuksia
- hallitsee fraseerauksen perusteet
- osaa huolehtia soittimensa virityksestä ja huollosta
- kykenee tulkitsemaan eri aikakausien musiikkia
- kykenee kehittämään musiikillisia taitojaan kuuntelemalla konserttiesityksiä ja äänitteitä
- tutustuu oman aikansa musiikkiin ja suomalaiseen musiikkikulttuuriin ja seuraa musiikkielämän tapahtumia muun muassa tiedotusvälineiden avulla sekä mahdollisuuksien mukaan elävinä esityksinä
- tutustuu kanteleen historiaan sekä erilaisiin kanteleisiin ja soittotyyleihin tiedollisesti ja/tai käytännössä
- osaa itse tuottaa musiikkia improvisoimalla ja/tai säveltämällä omista musiikillisista lähtökohdistaan

Sisältö

1. Duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten

käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat opiskelijan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.

2. Tekniikan eri osa-alueita harjoittavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita. Esimerkiksi teknisesti vaativia perustaso 3:lle sopivia kantelesovituksia sekä joitakin eri kanteletyypeillä ja soittotyyleillä (esim. pienkanteleilla tai koneistokanteleella/kotikanteleella lyhyeltä/pitkältä sivulta) soitettuja kappaleita.
3. Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia. Teoksiin kuuluu runsaasti kantelesävellyksiä ja/tai -sovituksia.
4. Suomalaista ja omaa aikamme musiikkia.
5. Prima vista -soittoa.
6. Helppojen sävelmien säestämistä sointumerkeistä ja/tai vapaasti
7. Yhteismusisointia.
8. Transponointitehtäviä.
9. Musiikin luomista, improvisointia ja säveltämistä opiskelijan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

Suoritus

1. Opiskelija suunnittelee yhdessä opettajansa kanssa monipuolisen konsertin, joka sisältää sävellyksiä eri aikakausilta. On suositeltavaa, että tasosuoritus sisältää aikamme musiikkia.
2. Yhden sävellyksistä tulee olla laajamuotoinen.
3. Vähintään yhden teoksista tulee olla kantelesävellys tai -sovitus.
4. Etydi tai etydinomainen kappale.
5. Valmisteltuja asteikkoja kolmisointuineen ja kadensseineen lautakunnan valinnan mukaan.
6. Prima vista - tehtävä, joka edustaa perustaso 2:n vaikeustasoa. Lisäksi voidaan suorittaa säestysnäyte siten, että annettu melodia soinnutetaan joko sointumerkeistä tai vapaasti.
7. On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia.
8. Opiskelijalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.

Ohjelman tulee muodostaa ehyt, taiteellinen kokonaisuus.

Musiikkiopistotaso

Musiikkiopistotason yleiset tavoitteet

Opiskelija:

- saa valmiuksia jatko-opintoihin sekä elinikäiseen musiikin harrastamiseen
- syventää perusasteella oppimiaan taitoja, hallitsee soitettavan ohjelman vaatimuksia vastaavat tekniset ja taiteelliset perustaidot
- saa valmiudet teosten itsenäiseen valmistamiseen
- kykenee hyödyntämään musiikin perusteissa opittuja tietoja ja taitoja soitossaan
- tutustuu aikamme musiikin soittotekniikoihin ja notaatioon
- ottaa osaa yhteismusisointiin
- osaa huolehtia soittimensa virityksestä ja huollosta
- on saanut valmiuksia esiintymistilaisuuksiin sekä ulkoa soittamiseen ja käyttää hankkimiaan taitoja esiintymällä aktiivisesti erilaisissa tilaisuuksissa
- kykenee hahmottamaan musiikillisia kokonaisuuksia
- kykenee tulkitsemaan eri aikakausien musiikkia ja kehittämään musiikillisia taitojaan kuuntelemalla konserttiesityksiä ja äänitteitä
- tutustuu oman aikansa musiikkiin ja suomalaiseen musiikkikulttuuriin ja on seurannut musiikkielämän tapahtumia muun muassa tiedotusvälineiden avulla sekä mahdollisuuksien mukaan elävinä esityksinä
- on tutustunut kanteleen historiaan sekä erilaisiin kanteleisiin ja soittotyyleihin tiedollisesti ja/tai mahdollisuuksien mukaan käytännössä
- kehittää edelleen sävellyks- ja improvisointitaitojaan

Sisältö

1. Duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat opiskelijan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.
2. Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita. Etydeinä voidaan soittaa myös joitakin eri kanteletyypeillä ja soittotyyleillä (esim. pienkanteleilla tai koneisto/kotikanteleella lyhyeltä/pitkältä sivulta) soitettuja kappaleita.
3. Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia. Teoksiin kuuluu kantelesävellyksiä ja -sovituksia sekä muille instrumenteille sävellettyjä kappaleita.
4. Suomalaista ja omaa aikamme musiikkia.
5. Prima vista -soittoa.
6. Säestämistä sointumerkeistä ja/tai vapaasti.
7. Yhteissoittoa erilaisissa kokoonpanoissa.
8. Transponointitehtäviä.
9. Musiikin luomista, säveltämistä, improvisointia, soinnuttamista ja transponointia mahdollisuuksien mukaan.

Suoritus

1. Opiskelija suunnittelee yhdessä opettajansa kanssa monipuolisen konsertin, joka sisältää sävellyksiä eri aikakausilta.
2. On suositeltavaa, että tasosuoritus sisältää aikamme musiikkia.
3. Kahden sävellyksistä tulee olla laajamuotoisia.
4. Vähintään yhden teoksista tulee olla kantelesävellys.
5. Etydi tai etydinomainen kappale.
6. Valmisteltuja asteikkoja kolmisointuineen ja kadensseineen lautakunnan valinnan mukaan.
7. Prima vista -tehtävä, joka edustaa perustaso 3:n vaikeusastetta Lisäksi voidaan suorittaa säestysnäyte siten, että annettu melodia soinnutetaan joko sointumerkeistä tai vapaasti.

8. On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia.
9. Jos opettaja suosittelee, opiskelijalle annetaan mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.

Ohjelman tulee muodostaa ehyt taiteellinen kokonaisuus. Ohjelma pyritään rakentamaan sellaiseksi, että se tuo monipuolisesti esiin soittajan persoonallisia piirteitä ja vahvuuksia

ARVIOINTIPERUSTEET

KROMAATTISEN KANTELEENSOITON PERUSTASON 1 ARVIOINTIA TEHTÄESSÄ KIINNITETÄÄN HUOMIOTA SEURAAVIEN TEKNISTEN, TULKINNALLISTEN JA TAITEELLISTEN ASIOIDEN HALLINTAAN:

- Luonnollinen soittoasento
- Käsien ja sormien rentous
- Hyvä perussointi
- Sammutustekniikan perusteet
- Legatosoitto
- Täsmällisyys sointujen soitossa
- Murtoinnut
- Hyvä musiikin syke
- Tempon hallinta
- Rytmikäsittely
- Yksinkertainen perusdynamiiikka
- Tunnelma
- Persoonallisuus soitossa
- Esiintymistaito

KROMAATTISEN KANTELEENSOITON PERUSTASON 2 ARVIOINTIA
TEHTÄESSÄ KIINITETÄÄN HUOMIOOTA SEURAAVIEN TEKNISTEN,
TULKINNALLISTEN JA TAITEELLISTEN ASIOIDEN HALLINTAAN:

- Luonnollinen soittoasento
- Käsien ja sormien rentous
- Hyvä perussointi ja soinninsävyt
- Legatosoitto, staccato, portato
- Sammutustekniikka
- Sointusoitto (yhtenäiset soinnut, murtosoinnut, arpeggio)
- Harmonia ja äänenkuljetus
- Polyfonia
- Rytminen syke
- Rytmiäskäsittely
- Tempon hallinta
- Fraseeraus ja musiikin muotoilu
- Esitysmerkkien ja yksityiskohtien huomioiminen
- Dynaamisen skaalan monipuolistaminen
- Tunnelma
- Persoonallisuus soitossa
- Esiintymistaito

KROMAATTISEN KANTELEENSOITON PERUSTASON 3 ARVIOINTIA
TEHTÄESSÄ KIINNITETÄÄN HUOMIOTA SEURAAVIEN TEKNISTEN,
TULKINNALLISTEN JA TAITEELLISTEN ASIOIDEN HALLINTAAN:

- Luonnollinen soittoasento
- Käsien ja sormien itsenäisyys ja rentous
- Soinnin laatu ja sävyt
- Artikulaatiotavat
- Sammutustekniikan hallinta
- Murtosointujen ja sointujen soitto, arpeggiot
- Harmonia ja äänenkuljetus
- Polyfonia
- Rytminen syke

- Tempon valinta ja hallinta
- Rytmin käsittely
- Vaihtuvat tahtilajit
- Polyrytmiikka
- Esitysmerkinnät
- Uuden musiikin esityskäytäntö ja esitysmerkinnät
- Esitysmerkkien ja yksityiskohtien huomioonottaminen
- Fraseeraus ja musiikin muotoilu
- Dynamiikka ja nyanssit
- Tunnelma
- Persoonallisuus soitossa
- Esiintymistaito

KROMAATTISEN KANTELEENSOITON MUSIIKKIOPISTOTASOLLA ARVIOINTIA TEHTÄESSÄ KIINNITETÄÄN HUOMIOTA SEURAAVIEN TEKNISTEN, TULKINNALLISTEN JA TAITEELLISTEN ASIoidENHALLINTAAN:

- Luonnollinen soittoasento
- Käsien ja sormien itsenäisyys ja rentous
- Soinnin laatu ja sävyt
- Artikulaatiotavat
- Sammutustekniikan hallinta
- Murtosointujen ja sointujen soitto, arpeggiot
- Harmonia ja äänenkuljetus
- Polyfonia
- Rytminen syke
- Tempon valinta ja hallinta
- Rytmin käsittely
- Vaihtuvat tahtilajit
- Polyrytmiikka
- Esitysmerkinnät
- Perusornamentit
- Uuden musiikin esityskäytäntö ja esitysmerkinnät
- Esitysmerkkien ja yksityiskohtien huomioonottaminen

- Fraseeraus ja musiikin muotoilu
- Musiikin muodot (sonaatti-, variaatio-, rondomuodot, sarjat jne.)
- Dynamiikka ja nyanssit
- Tunnelma
- Persoonallisuus soitossa
- Esiintymistaito

Opiskelijaa ohjataan myös itsearviointiin, jossa keskitytään mm. seuraaviin seikkoihin:

- tunteiden hallinta suoritustilanteessa
- kurssin koettu suoritustaso suhteessa harjoitusprosessiin ja omiin odotuksiin
- mahdolliset kehityskohteet työskentelyssä (harjoittelu, soittotunnit) seuraaviin tehtäviin valmistauduttaessa

Kromaattisen kanteleen ohjelmistoluettelo

Kromaattisen kanteleensoitto 1

Etydit

Aaron, M. 1983. Pianokoulu 1. Helsinki

Aaron, M. Juna
Vanha mylly
Myllyssä

Vainonen, T. & Gavrilov, M. 1985. Kantelekoulu. Petrozavodsk.

Gudkov, V. Etydit: C-dur
G-dur
F-dur
B-dur
a-moll
e-moll
d-moll
g-moll
Jurjev, V. Etydi

Muu ohjelmisto

Kantele. 1993. Helsinki.

Tjurk, T., sov. Jeikova, E. Neljä kappaletta
Meisonje, A., sov. Jeikova, E. Saksalainen laulu ja muunnelma
Bartok, B., sov. Jeikova, E. Laulu
Denisova, T., sov. Jeikova, E. Musiikillinen tuokio
Stangrit, S. Preludi a-molli (12/8)

Dahlblom, K. 1987. Kantelekoulu

Gudkov, V. Sävelmä kanteleelle
Irlannista, sov. Dahlblom, K. The Tip of My Whistle

Vainonen, T. & Gavrilov, M. 1985. Kantelekoulu. Petrozavodsk.

Jurjev, V. Preludi
Maikapar, S. Preludi

Kantelenuotteja 1, epävirallinen pino pinonnut K. Dahlblom.

sov. P. Salminen, P. Karjalan kirkonkellot, vanha kantelesävelmä
sov. Muhonen, E. Killerin jenkkä
sov. Dahlblom, K. Koko maailman valssi, kansansävelmä
Glinka, M. Polkka
Pällinen, V. Kalevalan joutsen
Englannista Maijalla oli karitsa
Ranskasta Ranskalainen lastenlaulu
Englannista Lontoon silta

Kanteleohjelmistoa. toimittanut K. Dahlblom

Kargulev, L.	Valssi
sov. Stepulis, P./Dahlblom, K.	Hyppytanssi, liettualainen kansansävelmä.
Suonio, E.	Villiruusu
Kalinnikov, V.	Miniatyyri
Gretchaninov, A.	Erossa

Nuoren kanteleensoittajan ohjelmistoa, toimittanut K. Dahlblom.

Schuman, R., sov. Pirhonen, H.	Iloinen maalaispoika
Mozart, W. A.	Waltz
Dunajevski, M.	Ilta joutuu
sov. Ludkevitch, S.	Kansansävelmä

**Matveeva, V. 1996. Ohjelmisto kromaattiselle kanteleelle.
Petrozavodsk.**

Matveeva, V.	Kehtolaulu
--------------	------------

Yhtyesovitukset**Kantele. Helsinki. 1993**

sov. Pasanen, Akulishina, N.	Silvin valssi
Stangrit, S.	Karjalainen akvarelli
sov. Akulishina, N.	Kalevalan joutsen

K. Dahlblom. Kanteleenkoulu. 1987.

sov. Dahlblom, K.	Ivana poika, karjalasta
-------------------	-------------------------

Kanteleenuotteja1, epävirallinen pino pinonnut K. Dahlblom.

sov. Dahlblom, K	Saunavihdat, kansansävelmä
	Kahvipapujen tanssi, Venezuelasta
	Kaiku, Slovakiasta
Krieger, J.	Bourree
Krieger, J., sov. A.S.	Menuetto
Purcell, H., sov. A.S.	Rigaudon

Kromaattisen kanteleensoitto 2

Etydit

Vainonen, T. & Gavrilov, M. 1985. Kantelekoulu. Petrozavodsk.

Gudkov, V. Etydit: A-dur
fis-moll
E-dur
cis-moll

Suzuki, S. 1973. Piano school 1-2.

Chwatal, F. X. Little Playmates
Czerny, C. Allegretto

Muu ohjelmisto

Kantele. 1993. Helsinki.

sov. Stangrit, S. Karjalainen sävelmä
sov. Pokela, M, ja Stangrit, S. Karjalaisia sävelmiä
sov. Stangrit, S. Menisinkö...?

Dahlblom, K. 1987. Kantelekoulu.

sov. Dahlblom, K. Ristu Kondra, karjalasta
Bach, J. S. Koraali

Kanteleennuotteja 1. epävirallinen pino pinonnut K. Dahlblom.

Rautio, E. Suomalainen valssi
Schuman, R., sov. H. Pirhonen Iloinen maalaispoika
Ljovkin, I. Otin kanteleeni
sov. Dahlblom, K. Karjalan kunnalla
sov. Dahlblom, K. Menneisyyden polut
Schuman, R. Sävelmä (kantele soolo)

Kanteleohjelmistoa. toimittanut K. Dahlblom.

Kargulev, L. Polkka
Fantasia kahteen kansansävelmään
Valssi
Pokela, M., sov K. Dahlblom Minä rakastan
Reki on mutt` ei hevosta

Merikanto, O., sov. Dahlblom, K. Kesäillan idylli
sov. Dahlblom, K. Karjalan kunnalla
Gavrilov, M. Suomalainen sävelmä
sov. Dahlblom, K. Kuljin iltasella niityllä
Ivanov-Kramskoi, A. Pieni valssi ja tanssi
Jylhä, K., sov. Dahlblom, K. Laulu

Matveeva, V. 1996. Ohjelmisto kromaattiselle kanteleelle. Petrozavodsk.
Matveeva, V. Lumihiutale

Yhtyesovitukset

Kantele. 1993. Helsinki.

Caccini, G., sov. Akulishina, N Ave Maria
Stangrit, S. Preludi

Vainonen, T. & Gavrilov, M. 1985. Kantelekoulu. Petrozavodsk.

Rinki tanssi, kansansävelmä
Salminen, P. Valssi

Dahlblom, K. 1987. Kanteleenkoulu.

Gribojedov, A., sov. Rautio, E. Valssi

Kanteleenuotteja1, epävirallinen pino pinonnut K. Dahlblom.

Bach, J. S., sov. K. Dahlblom Menuetti
sov. Dahlblom, K. Aunuksen toinen katrilli
sov. Rautio, E. Kansanlaulu

Nuoren kanteleensoittajan ohjelmistoa, toim. K. Dahlblom.

Boismortier, J. Menuetti

Kromaattisen kanteleensoitto 3

Etydit

T. Vainonen, M. Gavrilov. Kantelekoulu. Petrozavodsk. 1985

Gudkov, V.

Etydit: H-dur

Ges-dur

gis-mol

b-moll

es-moll

Kanteleohjelmistoa, toimittanut K. Dahlblom.

Aguado, D.

Etydi

Erilaiset etydit:

Sor, F.

Etydi d-moll kitaralle

Korinek, V.

Etydi A-dur viululle

Salminen, P.

Pääskynen visertää

Muu ohjelmisto

Kantele. 1993. Helsinki.

Stangrit, S.

Fuuga d-moll

Kanteleohjelmistoa, toimittanut K. Dahlblom.

Gudkov, V.

Vanha kello

Variaatioita suomalaisiin aiheisiin

sov. Dahlblom, K.

Variaatioita kansansävelmän "Iso lintu"

Ivanov-Kramskoi, A.

Gavotti

Tchaikovski, P.,

Masurkka

sov. Ivanov-Kramskoi, A

Gavrilov, M.

Pohjoiskarjalaisia häälauluja

Vepsäläinen tanssi

Glinka, M.

Leivonen

Gossec, F.

Gavotti

Milan, L.

Pavanes Vand

V. Matveeva. Ohjelmisto kromaattiselle kanteleelle. Petrozavodsk. 1996.

Matveeva, V.

Lumous

Dances of the baroque era, for violin and piano, Editio Musica Budapest.

Vivaldi, A.

Corrente

Giga

Bonporti, F.A.

Balletto

My favourite classics, level one, Selected and Edited by J. Brimhall.

Rebikoff, V.

The organ grinder

Yhtyesovitukset

Kantele. Helsinki. 1993.

Stangrit, S.

Etydi Järvi

T. Vainonen, M. Gavrilov, Kantelekoulu, Petrozavodsk, 1985.

sov. Pergament, R.

Kesäilta

Patlajenko, E.

Karjalainen polkka

sov. Rautio, E.

Kansansävelmät

K. Dahlblom. Kanteleenkoulu. 1987.

Boccherini, L.

Menuetti

Musiikkiopistotaso (D)

Etydit

Kanteleohjelmistoa, toimittanut K. Dahlblom

Findel
Etydi C-dur
Etydi a-moll

Muu etydit

Dont, J.
Etydi 2, C-dur, op. 37 (viululle)
Etydi 5, A-dur, op. 37 (viululle)
Karkassi, M.
Etydi 1, C-dur, op. 60 (kitaralle)

Muu ohjelmisto

Kantele. 1993. Helsinki.

Bach, J. S., sov. Stangrit, S.
Fuuga c-moll (WTK 2)

Kanteleohjelmistoa, toimittanut K. Dahlblom

Gavrilov, M.
sov. Gavrilov, M.
Kozinskij, A.
Kalinnikov, V., sov. Borisov, S.
Milan, L.
Tchastushkoja
Valkorunkoinen koivu
Sarja altto-kanteleelle
Surullinen laulu
Fantasia

Matveeva, V. 1996. Ohjelmisto kromaattiselle kanteleelle. Petrozavodsk.

Matveeva, V.
Karjalainen runo
Kirkkokellojen soitto

Muu ohjelmisto

Sor, F.
Bach, J. S.
Sonaatti C-dur kitaralle
Corrente (Partita 1, viululle soolo)
Sarabande (Partita 1, viululle soolo)

Yhtyesovitukset

Vainonen, T. & Gavrilov, M. 1985. Kantelekoulu. Petrozavodsk.

son. Pergament, R.
Kesäilta
Suomalainen polkka

Kanteleohjelmistoa (priima- ja alttokantele duetolle), toim. K. Dahlblom

Kikta, V.
Repnokiv, A.
Vanhan kellon soitto
Pohjoinen laulu

Pohdinta

Kehitysprosessi harvoin voi olla mutkaton. Dahlblom (1987, 7) toteaa, että Lönrotin kanteleista useat olivat perusviritykseltään kromaattisia. Suomessa tämä Lönrotin idea, samoin kuin hänen ajatuksensa kanteleesta koulusoittimena, unohtui lähes kokonaan moniksi vuosikymmeniksi. Nykyään kantele on jo koulusoitin ja Lönrotin periaatteen mukainen kromaattinen kantele tavoittaa yhä uusia ystäviä.

Hyvin suunniteltu ja järjestetty kromaattisen kanteleensoiton perusopetus voi olla kehitysprosessissa vielä yhtenä askelena eteenpäin ja sitä ei voi tapahtua ilman opettajien mukana oloa. On selvä, että voidakseen kehittyä kromaattisen kanteleensoiton opetusta tarvitaan kaikkien kanteleensoiton ammattilaisten yhteistyötä ja vilkasta mielipidekeskustelua.

Soiton opettajana toivon, että työni olisi hyödyksi kanteleensoiton opetuksessa ja ohjelmisto olisi laajennettu uusien sävellyksien ja sovitusten myötä. Tähän kromaattinen kantele soitimena tarjoaa sekä teknilliset, että taiteelliset mahdollisuudet.

Lähteet:

1. Anttila, M. 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita 39.
2. Anttila, M. & Juvonen, A. 2002. Kohti kolmannen vuosituhaten musiikkikasvatusta. Joensuu University Press Oy.
3. Dahlblom, K./arkisto. Sävellyksiä, sovituksia ja nuotinnoksia itäkarjalaisille kanteleille. Luettelo.
4. Dahlblom, K. 1987. Kantelekoulu kromaattiselle itäkarjalaisille kanteleelle. Kauhavan Sanomalehti Oy.
5. Dixon, S. 2000. Assessing the Performer. (Presented at Assessment Workshop organised by PALATINE, University of Lancaster, 8th November 2000. (<http://www.lancs.ac.uk/palatine/reports/dixon.htm>))
6. Kantele. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005. SML - Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. (<http://www.musicedu.fi>)
7. Kanteleen ohjelmistoluettelo 2005. SML – Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. (<http://www.musicedu.fi>)
8. KANTELE. 1993. Toimittajat: Stangrit, S. & Väänänen, T. Kanteleliitto. Kansanmusiikkiliitto. Sibelius-Akatemia, kansanmusiikin osasto. Helsinki.
9. KANTELE. Ohjelmistoa kromaattiselle itäkarjalaisille kanteleelle. Toimittanut K. Dahlblom
10. KANTELE. Ohjelmistoa. Priima- ja alttokantele duetolle. Toimittanut K. Dahlblom.

11. Kantelennuotteja itäkarjalaisille kromaattiselle kanteleelle 1
Epävirallinen pino erilaisia sävelmiä. Toimittanut K. Dahlblom.
12. Keurulainen, H. 2006. Arvioinnin lyhyt historia. (<http://www.vte.fi>)
13. Матвеева, В. 1996. Пьесы для хроматического кантеле.
Петрозаводск. Карельский центр народного творчества.
14. Nuoren kanteleensoittajan ohjelmistoa (itäkarjalainen kromaattinen
kantele). Toimittanut K. Dahlblom
15. Pitkänen-Eerola, S. 2005. Kanteleensoiton uudistetut tasosuoritukset.
Kantele. 1.2005. 26 – 28.
16. Pöyhönen, M. 2002. Musiikin opetussuunnitelman taustoja – Keski-
Suomen konservatoriosta Jyväskylän ammattikorkeakouluun.
Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus, kasvatus- ja
opetusalan PD-opintojen kehittämishankkeen raportti.
17. Sava, I. 1993. Taiteellinen oppimisprosessi. Teoksessa I. Porna & P.
Väyrynen (toim.) Taiteen perusopetuksen käsikirja. Helsinki: Suomen
Kuntaliitto.
18. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän
opetussuunnitelman perusteet 2002. (<http://www.edu.fi/>)
19. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman
perusteet 2005. (<http://www.edu.fi/>)
20. Вайнонен, Т.П., Гаврилов, М.И. 1985. Кантеле. Самоучитель игры.
Петрозаводск. "Карелия".